

GRUNDLAGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 20/2001 rd

Statsrådets utredning med anledning av kommissionens förslag till rådets förordning om stadgar för och finansiering av europeiska politiska partier

Till stora utskottet

INLEDNING

Remiss

Stora utskottet sände den 6 april 2001 statsrådets utredning med anledning av kommissionens förslag till rådets förordning om stadgar för och finansiering av europeiska politiska partier (E 25/2001 rd) till grundlagsutskottet för utlåtande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsrådet Eero J. Aarnio, justitieministeriet
- professor Tuomas Ojanen
- juris licentiat, förvaltningsrådet Lauri Tarasti
- professor Matti Wiberg.

STATSRÅDETS UTREDNING

Förslaget

I artikel 191 i EG-fördraget sägs följande om politiska partier på europeisk nivå: "Politiska partier på europeisk nivå är viktiga som en integrationsfaktor inom unionen. De bidrar till att skapa ett europeiskt medvetande och till att uttrycka unionsmedborgarnas politiska vilja". Genom Nicefördraget kompletterades artikeln med följande andra stycke: "Rådet skall i enlighet med förfarandet i artikel 251 fastställa regler för politiska partier på europeisk nivå och särskilt bestämmelser om deras finansiering". I samband med att Nicefördraget antogs kom regeringskonferensen med en gemensam förklaring (nr 11) om att finansiering av politiska partier på europeisk nivå genom Europeiska gemenskapernas budget inte får utnyttjas för att direkt eller indirekt finansiera politiska partier på nationell nivå. Vidare skall bestämmelserna om finansiering av politiska partier gälla på samma grund-

val för alla politiska krafter som är företrädare i Europaparlamentet.

Kommissionens förslag till förordning avser att klarlägga på europeisk nivå verksamma partiers status och finansiering i unionen. Meningen är att föreskriva om definitionen på europeiska politiska partier och deras stadgar, om ett oberoende kontrollorgan för partierna, om villkoren för gemenskapsfinansiering och om ändamålet, verkställigheten och kontrollen samt fördelningen av finansieringen, om en rapport om verkställigheten samt om förordningens ikraftträdande och upphörande.

Meningen är att förordningen skall utfärdas utifrån artikel 308 i EG-fördraget redan innan Nicefördraget träder i kraft. Denna föranstaltning avses vara temporär. Beslut om en bestående ordning kommer att fattas när Nicefördraget har trätt i kraft.

Regeringens hållning

Regeringen framhåller i sin utredning att det är för tidigt att slå fast Finlands hållning till förordningsförslaget i alla dess detaljer. Men i princip ställer sig Finland bakom tanken att de alleuropeiska partiernas status behöver stärkas. Kommissionens förslag kan ses som ett led i ambitionen att tillnärma medborgarna och unionen. Den föreslagna ordningen är ägnad att skapa klarhet i finansieringen av de politiska grupperna i Europaparlamentet och i de alleuropeiska partiernas status i unionen.

Regeringen menar att förslaget inte får leda till att europaparlamentsplatser reserveras för

partier på europeisk nivå på så sätt att en del av parlamentsledamöterna väljs in från alleuropeiska listor. Den föreslagna rättsliga grunden måste diskuteras ytterligare. Avkall får inte göras på kriterierna i den förklaring (nr 11) som bifogats Nicefördragets slutakt. Större uppmärksamhet bör fästas vid att Europaparlamentet hörs i saken. Bidraget över EU:s budget bör vara 50 i stället för föreslagna 75 procent. Finansieringen av partier på europeisk nivå och grupper i Europaparlamentet bör behandlas som en odelbar helhet. Subsidiaritetsprincipen bör följas och förordningen får inte inverka på finansieringen av nationella partier.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Artikel 191 i EG-fördraget lyfter fram politiska partier på europeisk nivå som viktiga integrationsfaktorer inom unionen. De konstateras bidra till att skapa ett europeiskt medvetande och till att uttrycka unionsmedborgarnas politiska vilja. Denna roll för partier på unionsnivå behandlas också i artikel 12.2 i unionsfördraget.

För tillfället finns det fyra partier på europeisk nivå eller så kallade europeiska partier. Var sin egen grupp i parlamentet har Europeiska folkpartiet Kristdemokraterna (EFP), Europeiska liberala, demokratiska och reformistiska partiet (ELDR), Europeiska socialdemokratiska partiet (ESP) och De gröna/Europeiska fria alliansen (EFGP). De europeiska partierna saknar personmedlemmar, de består av partier på nationell nivå. Som organisationer är de europeiska partierna inte särskilt starka, för de är funktionellt och ekonomiskt beroende av sina medlemspartier och partigrupperna i Europaparlamentet.

För att rätta till vissa missförhållanden kring finansieringen av de europeiska partierna har ett nytt andra stycke lagts till artikel 191 i EG-fördraget genom Nicefördraget. Där sägs att rådet i enlighet med förfarandet i artikel 251 skall fastställa regler för politiska partier på europeisk nivå och särskilt bestämmelser om deras finansiering. Nicefördraget har ännu inte trätt i kraft. Därför är det tvivelaktigt att bestämmelser om

finansieringen av europeiska partier utfärdas innan det finns en klar rättslig grund.

Förordningen avser generellt sett att klarlägga på europeisk nivå verksamma politiska partiers status och finansiering i unionen. I likhet med regeringen tillstyrker utskottet i princip denna ambition. Samtidigt understryker utskottet den gemensamma förklaring (nr 11) som gavs i samband med att Nicefördraget undertecknades. Där sägs att finansieringen av politiska partier på europeisk nivå inte får utnyttjas för att direkt eller indirekt finansiera politiska partier på nationell nivå. Bestämmelserna om finansiering av politiska partier skall givetvis gälla på samma grundval för alla politiska partier som är företrädda i Europaparlamentet.

I föreslagna artikel 1 föreskrivs att europeiska politiska partier kan deponera sina stadgar hos Europaparlamentet. Deponeringen är ett villkor för att partiet skall kunna beviljas finansiering över Europeiska gemenskapernas allmänna budget. Enligt den föreslagna förordningen skall ett parti som deponerar sina stadgar hos Europaparlamentet bland annat i sitt program och i sin verksamhet respektera de grundläggande principerna i Fördraget om Europeiska unionen om demokrati, om iakttagande av de grundläggande rättigheterna och om rättsstaten. Avsikten är att förhindra att till exempel ett sådant parti får finansiering som har inskränkningar i

vissa rättigheter, intolerans och främlingsfientlighet på sitt program. Målet är godtagbart. Men bestämmelsen om villkoren för deponering är så generell och vagt formulerad att den lyfter fram behovet av att trygga rättssäkerheten för ett ansökande parti. Den oberoende kontroll av framstående personer som avses i artikel 2 kan inte anses tillräcklig på denna punkt.

Enligt artikel 4.1 får finansiering enligt den föreslagna förordningen bara användas till utgifter som anges i det berörda europeiska politiska partiets stadgar. Utskottet anser att förordningen bör innefatta tillräckligt utförliga bestämmelser om finansieringens ändamål i stället för att de europeiska partierna själva skall få bestämma om saken i sina egna stadgar.

Enligt föreslagna artikel 6 skall ett europeiskt partis egenfinansiering vara minst 25 procent av partiets budget. Regeringen vill höja egenfinansieringen till 50 procent. Frågan bör övervägas ytterligare vid den fortsatta beredningen, menar utskottet, bland annat med hänsyn till partiernas möjligheter att skaffa egen finansiering. Egenfinansieringen bör inte slås fast på en olämpligt hög nivå.

I artikel 5 föreskrivs om verkställighet och kontroll av partifinansieringen. De berörda avdelningarna skall få utföra kontroller på platsen. Av förslaget framgår inte om kontrollbefogenheterna avses sträcka sig så långt som till enskilda

personers hemfrid. Enligt 10 § 1 mom. i vår grundlag är vars och ens hemfrid tryggad. Enligt samma paragrafs 3 mom. kan det genom lag bestämmas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna skall kunna tryggas eller för att brott skall kunna utredas. Grundlagsutskottet har i sin utlåtandepraxis ansett att ett ingrepp i hemfriden är acceptabelt "för att brott skall kunna utredas", om åtgärden i bestämmelsen binds vid förekomsten av en konkret och specificerad orsak att misstänka att brott mot lagen har skett eller kommer att ske (se t.ex. GrUU 12/2001 rd). Hemfridsskyddet tas också upp i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Enligt artikel 7 i stadgan har var och en rätt till respekt för sitt privatliv och familjeliv, sin bostad och sina kommunikationer. Vid den fortsatta beredningen bör dessa bestämmelser om skyddet för hemfriden beaktas på lämpligt sätt.

Utlåtande

Grundlagsutskottet meddelar vördsamt som sitt utlåtande

att utskottet omfattar regeringens ståndpunkt men med vissa mindre preciseringar.

Helsingfors den 10 maj 2001

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Paula Kokkonen /saml
medl. Tuija Brax /gröna
Esko Helle /vänst
Gunnar Jansson /sv
Saara Karhu /sd
Jouni Lehtimäki /saml
Pekka Nousiainen /cent

Heli Paasio /sd
Osmo Puhakka /cent
Pekka Ravi /saml
Markku Rossi /cent
Petri Salo /saml
ers. Veijo Puhjo /vänst.

Sekreterare vid behandlingen i utskottet var

utskottsrådet Sami Manninen.